

MANAGEMENTUL GALERIILOR DE ARTĂ MODERNĂ ȘI CONTEMPORANĂ DIN SLOVACIA

La începutul anului 1999, la București, a fost organizată expoziția *Arta grafică slovacă*, ce a cuprins lucrări din colecțiile Galeriei de stat din Banská Bystrica. Cu această ocazie, directorul Galeriei, d-nul Branislav Rezník a avut amabilitatea să ne acorde un interviu. Din păcate, motive diverse au dus la amânarea publicării acestuia, pentru o foarte lungă perioadă de timp.

Considerăm că, deși unele dintre

detalii și-au pierdut din relevanță, substanța celor spuse de specialistul din Slovacia este, încă, de mare interes pentru cititorul român, motiv pentru care, cu scuzele de rigoare pentru întârziere, publicăm, acum, acest interviu, cu mențiunea că traducerea dialogului, în și din limba slovacă, a fost asigurată prin amabilitatea d-nului Ștefan Unatinsky.

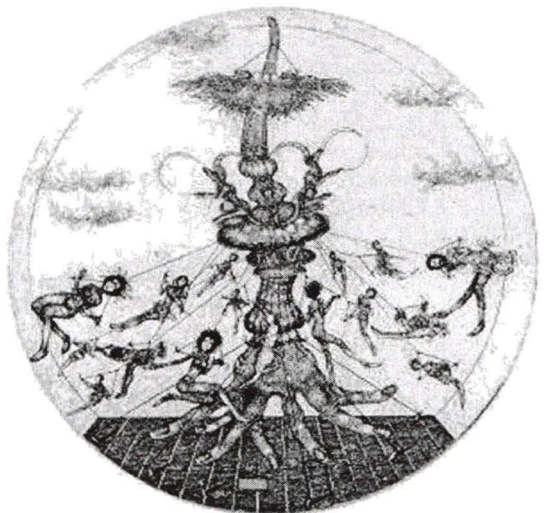
Virgil Ștefan NIȚULESCU

Virgil Ștefan Nițulescu: Domnule Rezník, aș vrea să vă rog, mai întâi, să-mi spuneți care era situația muzeului în momentul în care ați preluat conducerea sa, din punct de vedere administrativ, și din punctul de vedere al stării de conservare a patrimoniului acestuia?

Branislav Rezník: În ceea ce privește prima întrebare, sînt directorul Galeriei de stat din Banská Bystrica din aprilie 1996; am ocupat acest post prin concurs, după ce Ministerul Culturii din Republica Slovacia a scos postul la concurs, și aceasta, din cauza situației care s-a creat în Galeria de stat din Banská Bystrica. În perioada anilor '90, în această funcție au tot alternat două persoane; pînă în 1989, conducerea acestei Galeriei a fost în mîinile unui oarecare domn, iar, după evenimentele din 1989, s-a creat o situație nemulțumitoare în Galerie și, din acest motiv, s-a încercat o revigorare a ei. După evenimentele din '89, în funcția de director a venit o doamnă care a imprimat acestei instituții acel caracter care ar trebui să fie propriu unei astfel de instituții, unei galerii de artă modernă, de artă contemporană. Într-un fel, ea i-a trasat

acea orientare care se perpetuează și astăzi. După aceea, din niște împrejurări pe care nu vreau să le prezint aici, pe post a venit, din nou, fostul director, dar, din cauza nemulțumirii angajaților Galeriei și a artiștilor care colaborau cu ea, postul a fost scos la concurs, de către Ministerul Culturii.

Galeria de stat din Banská Bystrica a luat ființă în anul 1956, cînd s-a trecut la constituirea unei rețele de galerii de stat regionale. După primii

ani, mai șovăielnici, într-adevăr, Galeria și-a găsit, într-un fel, rostul și a început să achiziționeze lucrări, să organizeze manifestări în domeniul graficii, expoziții și să expună colecțiile sale, atât de grafică autohtonă, cât și provenind din afara Slovaciei, în alte părți. Bineînțeles, activitatea Galeriei nu s-a mărginit numai la achiziționare și prezentare, ci s-a extins și la cercetarea și prezentarea teoretică a lucrărilor, iar orientarea către grafică nu înseamnă că s-au neglijat celelalte ramuri ale artei plastice. Galeria se ocupă, în continuare, de arta contemporană, dar și de întreaga scală a artei.

V. Ș. N. : Adică, de arta modernă și de cea contemporană?

B. R.: Începînd cu arta modernă din primii 50 – 60 de ani ai secolului XX și continuînd cu arta contemporană. În decursul celor 40 de ani de existență, sediul Galeriei și-a schimbat clădirile de cîteva ori. Situația s-a stabilizat la începutul anilor '90 și, la ora actuală, Galeria are în patrimoniu trei clădiri în care își desfășoară activitatea. Toate acestea sînt clădiri istorice și toate au fost restaurate la începutul anilor '90 și adaptate pentru nevoile Galeriei. Clădirea inițială este un palat renescentist din prima jumătate a secolului XVI, unde sînt 700 de metri expoziționali; tot acolo este unul dintre cele mai mari și mai bine amenajate depozite de artă grafică, de artă contemporană din Slovacia; și administrația funcționează tot în această clădire. Altă clădire este fosta primărie, tot în stil renescentist: un *pretorium*. Acest *pretorium* era clădirea în care funcționa primăria atunci cînd orașul era atacat, deci, în interiorul zidurilor cetății. Dacă exteriorul este istoric și renescentist, în interior, totul este refăcut și adaptat pentru necesitățile unei galerii de artă modernă. A treia clădire este vila lui Dominik Skutecký. Vila a fost

construită de însuși maestrul Skutecký, în stilul neorenescentist, și aparține chiar maestrului – care este unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai realismului în pictura slovacă –, și care, după un periplu de cîteva ani buni, petrecuți la Veneția, s-a hotărît, spre sfîrșitul vieții, să se întoarcă în Slovacia, în orașul Banská Bystrica, unde și-a construit această vilă. Este o clădire situată într-un parc din oraș și, ca și celelalte două clădiri, este situată chiar în centrul istoric al orașului Banská Bystrica. În această clădire este expoziția permanentă a operei Dominik Skutecký. În clădirea *pretorium*-ului, de asemenea, există peste 350 de metri de spațiu expozițional.

În ceea ce privește patrimoniul Galeriei, putem spune că la ora actuală este mulțumitor și, după Galeria de stat din Bratislava și Galeria orașenească a artei contemporane din Bratislava, putem spune că este a treia galerie de această factură, în ceea ce privește dimensiunile, patrimoniul și activitatea galeriilor de artă din Slovacia.

În decursul anilor, din această galerie – regională, la început – a apărut o galerie supraregională, pentru ca, astăzi, să putem vorbi, deja, despre una de interes național. Așa după cum viața social - politică și culturală a Slovaciei, după '89, s-a schimbat, putem spune că și activitatea și aspectul acestei galerii – în această perioadă – a căpătat forme noi. Au fost pierdute barierele și limitările ideologice, dar, din păcate, parcă aceste bariere sînt înlocuite de bariere economice. Pornind chiar de la titulatură (Galeria de stat de la Banská Bystrica), putem spune că ea este finanțată de către stat, din bugetul statului, are statutul de organizație bugetară. Practic, din acest aport financiar, pe care îl căpătăm de la stat, acoperim toate necesitățile financiare ale Galeriei. Pe de altă parte, este în sarcina mea să caut și resurse financiare extrabugetare, pentru că cele pe care le primim de la buget nu sînt

suficiente; ele acoperă strictul necesar, dar, pentru dezvoltare e nevoie de ceva mai mult. Ceea ce primim de la stat satisface necesitățile întreținerii clădirilor, plata salariilor și – în ceea ce privește organizarea de expoziții, achiziționarea de lucrări, editarea de cataloage – ceea ce ne rămâne acoperă doar 40% din necesar. Ținând cont de faptul că toate aceste clădiri au fost restaurate la începutul anilor '90 – deci, în esență, sînt noi – nu ne confruntăm cu problemele cu care se confruntă alte instituții de cultură, care, descori, au nevoie de resurse financiare foarte mari și pentru restaurarea clădirilor. Datorită acestui fapt, situația noastră este mult mai ușoară. Așa cum am amintit, la începutul anilor '90, a început o nouă etapă de activitate și nu mi-e frică să spun că, în această perioadă, a devenit una dintre galeriile de elită din Slovacia, orientată spre arta contemporană universală. Bineînțeles, așa cum am spus, această orientare către grafică – provenind de la finele anilor '60 – face ca o treime din programele expoziționale să fie orientate spre grafică. În această direcție, noi ne considerăm lideri, în Slovacia, pentru că instituția noastră este cea care inițiază cercetarea și o nouă abordare a graficii, ca domeniu. Noi încercăm să producem o ruptură față de stereotipuri, și aceasta, datorită faptului că grafica este cea manifestare artistică, într-un fel, limitată, prin modalitatea de manifestare. De la începutul anilor '70, pînă în anii '90, Slovacia și-a creat o puternică școală națională de grafică, izvorînd din tehnicile clasice, de exemplu, utilizînd litografia. Această orientare tradițională a avut o bază tehnologică și, mai ales, era proprie acelei grupări care a pornit cu Vincent Hložník și Albin Brunovský, urmași de discipolii lor. Creația lor pornește de la verismul suprarealist și de la realismul fantastic. Această modalitate de abordare a găsit un ecou foarte

puternic în graficienii care i-au urmat pe Brunovský și pe Hložník; ea a avut o înrîurire asupra elevilor lor, dar, datorită măiestriei și datorită unei alte abordări a problematicii au devenit chiar ei însăși personalități foarte importante ale artei grafice slovace. Opinia publică – ca și foarte mulți specialiști în domeniu – și-a creat părerea că „grafica“ înseamnă doar cea despre care am vorbit deja, deci, care a pornit de la Hložník, Brunovský și discipolii lor, care ar fi Jančovič, Kálllay, Ferik, Štanclová. S-a ivit însă o deformare, pentru că aceasta este numai una din posibilitățile de manifestare în arta grafică. Anii '90, însă, - după cum chiar galeria noastră a dovedit -, au arătat că există și o altă posibilitate de abordare a artei grafice, care se manifestă în Slovacia. Așa cum, cu respect și cu omagiu, ne aplecăm asupra operelor acestor maeștri, pe de altă parte, prezentăm și alte dimensiuni, care pornesc de pe cu totul alte baze: fie că este abstracția geometrică, fie că sînt tendințe postmoderniste sau neoconceptuale. Putem spune că sîntem pionieri în abordarea unei grafici alternative. Deci, ne aplecăm asupra graficii care, practic, se debarasează de abordările clasice ale graficii și este cea care experimentează, pe de-o parte, cu expresia și, pe altă parte, cu forma, incluzînd tendințele cele mai noi și tehnicile cele mai noi. Aici putem vorbi de realitatea virtuală, despre video, tehnica de calcul și instalații, obiecte; noi expunem grafica regăsită. Ele practic sînt colaje create din obiecte, din ambalaje, de exemplu din pachete de țigări. Un exemplu, la îndemînă, ar fi *offset*-ul cu imprimare la uscat, dar, dacă se alege materialul din care se poate crea opera, atunci putem vorbi de această grafică regăsită.

Asta presupune folosirea unor obiecte uzuale, obiecte pe care le regăsim la tot pasul, mergînd pînă la *pop art* și chiar arta naivă. În această

direcție am organizat câteva expoziții, prin care am demonstrat și aceste dimensiuni ale artei. Bineînțeles, nu sîntem orientați numai către Slovacia sau zona Europei centrale, scopul nostru este și acela de a arăta (și de a confrunța arta slovacă cu) arta din întreaga lume. Așa cum am mai amintit, dacă grafica reprezintă 30-40% din interesul nostru, restul sînt celelalte manifestări artistice ale artei contemporane. Fie că sînt medii direcționale sau video-artă, instalații și așa mai departe. În anii '90, pe tărîmul nostru, s-au pregătit câteva acțiuni foarte importante; între ultimele, vreau să amintesc *Arhetip, mit și utopie și Barbakan*.

V. Ș. N. : Ce este Barbakan?

B. R.: Barbakan este numele cetății orașului și, nu departe de acest centru, se află zidurile încă nerestaurate, ale cetății și diferite clădiri, de-a lungul zidurilor. Inițiatorul a apelat la plasticieni din Slovacia, Cehia, Polonia și din alte țări, ca să reacționeze, cumva, la spațiile existente acolo.

În ceea ce privește grafica slovacă alternativă, colaborăm cu diferite galerii de artă din străinătate și alte instituții. Amintesc, în acest domeniu, *Intergrafia '95* de la Cracovia. În 1998, Eric Dietman (un creator de artă contemporană dintre realiștii francezi; nu era membru al acestei grupări, dar a colaborat cu ea) a avut o expoziție la noi, ca și alți artiști francezi, Klein etc.

V. Ș. N. : M-ar interesa să știu care sînt cele mai vechi opere existente în patrimoniul Galeriei?

B. R.: Cele mai vechi aparțin celei de-a doua jumătăți a secolului XIX. Ținînd cont că Galeria a apărut în 1956, la început, a fost orientată către Slovacia centrală și treptat și-a construit statutul național și, chiar, internațional. Circa 14.000 de opere de

artă se găsesc, acum, în patrimoniul galeriei; este vorba despre circa 500 de statui și plastică mică, 1.500 de lucrări de pictură, 2.000 de desene și circa 9.000 de lucrări de grafică. Bineînțeles că nu există un echilibru calitativ la un asemenea nivel. Pînă în anii '90, orientarea a fost, mai degrabă, către achiziționarea unor opere pornind de la un punct de vedere ideologic, mai curînd, decît de la valoarea lucrării respective, dar în ceea ce privește arta ultimilor 40 de ani, putem spune că se găsesc lucrări foarte, foarte importante.

Clădirea în care se găsește depozitul este nouă și a fost deschisă în 1993, iar depozitul este adaptat cerințelor și necesităților celor mai moderne, celor mai noi. De cînd am venit în Galerie, este în curs de desfășurare o nouă etapă – destul de importantă pentru viața ei – care este transpunerea din forma fizică a lucrării, în formă numerică. Așadar, practic, orice lucrare intră în calculator, sub toate formele, pentru a fi înregistrată. Rezultatul ar trebui să fie o bază de date a tuturor lucrărilor de artă, care prin Internet, ar trebui să fie accesibilă tuturor celor interesați. La ora actuală, Galeria din Banská Bystrica are cea mai accesată pagină de web dintre galeriile din Slovacia.

V. Ș. N. : M-ar interesa să știu dacă – avînd în vedere că nu este singura galerie care are ca profil arta modernă și contemporană – există, cumva, vreo coordonare și de ce natură este această coordonare, între această Galerie și celelalte galerii, în ceea ce privește politica expozițională?

B. R.: În ceea ce privește organizarea galeriilor în Slovacia putem spune că structura este cam următoarea: în Slovacia sînt 18 galerii care sînt finanțate de către stat, în afară de muzee, aici vorbim numai de galerii.

V. Ș. N. : Cu alte cuvinte, galerii de artă modernă, să spunem?

B. R.: Nu, nu numai; de artă, în general. Sînt galerii cum e Galeria de stat sau Galeria de la Košice, care au în colecție exponate ce merg pînă în perioada romană. Deci, această rețea de galerii s-a creat după al doilea război mondial. De la 1 ianuarie, anul acesta, deci de două săptămîni, după o perioadă de încercări, de experiențe, fosta conducere a Ministerului Culturii a încercat să transforme întreaga rețea de instituții culturale, și aceasta în modul următor: a organizat în Slovacia ceva similar cu niște inspectorate județene de cultură, ceea ce ar însemna că toate instituțiile de cultură din regiunea respectivă erau contopite într-un centru cultural național, unde intrau galerii, muzee, biblioteci, planetarii, teatre, tot; iar rolul lor era să facă serviciul economic pentru aceste instituții, ceea ce făcea ca directorul, care era un specialist în domeniu, să nu fie nevoit să se ocupe de acoperiș sau de uși sau de alte asemenea lucrări. Instituția a devenit o parte a acestui ansamblu regional, dar, a „plătit” aceasta, pe de altă parte, deoarece instituția, neavînd personalitate juridică, nu putea să fie un partener direct, *vis-à-vis* de o instituție din străinătate, ci numai prin intermediul acestui centru cultural național. Acest sistem nu era foarte bun și, de aceea, după alegerile din toamnă acest sistem a fost reevaluat de noul ministru al Culturii – și aceasta, și datorită cererilor respectivelor instituții.

O asemenea centralizare a instituțiilor culturale nu aducea efectele scontate și, de aceea, s-a renunțat la acest lucru. Inițial, instituțiile de cultură care erau sub oblăduirea consiliilor locale au fost direct subordonate Ministerului Culturii, ceea ce însemna că șeful suprem era ministrul Culturii și toate cele 219 instituții de cultură din întreaga Slovacie erau coordonate de

acest ministru. Sistemul era centralizat teritorial – administrativ, iar organizarea acestor inspectorate pentru cultură regionale a condus la revenirea instituțiilor, de la conducerea lor de către directorii din Ministerul Culturii, la conducerea de către aceste inspectorate regionale. Începînd cu ianuarie 1999, au căzut aceste centre, aceste așa-zise inspectorate de cultură și...

V. Ș. N. : Deci, inspectoratele mai există sau nu?

B. R.: Nu mai există; de fapt, sînt pe cale de dispariție. Deci, toată conducerea economică, juridică, de personal, intră în subordinea directorului instituției, ca atare. Este posibil ca unele dintre aceste centre naționale de cultură, în anumite regiuni, să supraviețuiască, dar în cu totul alte forme. De exemplu, la Banská Bystrica, unde acest centru național de cultură era cel mai mare din Slovacia, intrau 9 instituții de cultură cu 550 de angajați, și s-a dovedit că această administrație centralizată, în cazul unui asemenea număr mare de instituții de cultură, cu un număr atît de mare de oameni angajați, nu reușește, din toate punctele de vedere, să acopere toate necesitățile instituțiilor respective. Pe de altă parte, acest lucru se reflectă și asupra problemelor de personal, chiar dacă sistemul nu a fost rău conceput, dar din cauza unei politici de personal greșite, în posturile de conducere ale acestor centre, deci unde acești directori erau numiți direct de Ministerul Culturii, din cauza dependenței economice, s-a ajuns la o anumită deformare, ceea ce n-ar fi trebuit să se întîmple, acest lucru nefiind în intenția ministerului. Mai simplu spus, dacă acest șef al centrului a spus că, pentru o anumită manifestare culturală, nu ne dă banii, aceea nu s-a mai făcut, deci nu toate inițiativele puteau fi realizate.

V. Ș. N. : Și, deci, există, în momentul de față, o oarecare coordonare în activitatea expozițională a galeriilor?

B. R.: Există, în următorul mod: o dată pe trimestru, directorul Galeriei Naționale de la Bratislava cheamă la o consfătuire toți directorii de galerii din Slovacia.

V. Ș. N. : Aceasta este inițiativa lui personală sau i-a fost impusă de minister?

B. R.: Galeria Națională de stat din Bratislava are Centrul metodic național care a fost organizat înaintea apariției acestor centre culturale naționale.

V. Ș. N. : Centrul metodic este un fel de directorat al galeriilor?

B. R.: Nu se poate spune așa ceva. Acolo, practic, se discută și se rezolvă problemele din punctul de vedere al specialistului și relativ la administrarea colecțiilor. Acolo se centralizează evidența tuturor obiectelor de artă care există în galeriile diferite, ca să existe o privire de ansamblu asupra întregului patrimoniu al galeriilor.

V. Ș. N. : Deci, acolo există o evidență?

B. R.: Da, a patrimoniului galeriilor, și acest centru metodic practic stabilește ce trebuie să conțină fișa obiectelor din patrimoniul galeriilor. Acolo se analizează toate inițiativele, cum trebuie să se administreze colecțiile, și se discută și acesta: să existe unul și același program; practic, putem spune că acolo se desfășoară „bursa expozițiilor“. Fiecare dintre noi vine cu programul său expozițional, fiecare, cu proiectele pe care vrea să le organizeze în galerie sa și caută parteneri pentru colaborare. Dacă apare un proiect sau

o expoziție la Banská Bystrica, la acest centru metodic, toate instituțiile partenere văd respectivul proiect și pot să-și manifeste intenția de a participa la el. Noi garantăm acea expoziție din punctul de vedere al specialistului, dar, din punct de vedere financiar, dacă există un aviz, ea poate să devină itinerantă prin alte galerii; mai ajută și ei să o mutăm dintr-un loc în altul. Pe de altă parte, și organizatorii locali oferă anumite facilități pentru a aduce o expoziție în galerie lor. De exemplu, Galeria de stat din Banská Bystrica pregătește o expoziție retrospectivă a unuia dintre marii graficieni slovaci: Vladimír Gažovič. Acest proiect prevede apariția unui catalog; practic, nu va fi un catalog, ci o monografie despre Gažovič. Această publicație este foarte pretențioasă din punct de vedere financiar. Pentru că există încă alte 14 proiecte pentru anul în curs, Galeria de stat din Banská Bystrica nu a reușit să o finanțeze. Datorită faptului că Gažovič este unul din reprezentanții de seamă ai graficii slovace contemporane, această expoziție va fi prezentă și la Galeria de stat din Bratislava și noi ne-am înțeles să colaborăm la editarea acestei monografii, și din punctul de vedere al specialistului, dar și din punct de vedere financiar. Am apelat și la colaborarea cu alte galerii slovace – dar nu în probleme de specialitate, însă oferim expoziția și altor galerii, dacă ar vrea să o găzduiască, fie în a doua jumătate a anului 1999 fie în anul următor. Bineînțeles că pentru ca această expoziție să fie organizată la Banská Bystrica, este necesară coparticiparea financiară la apariția acestei monografii, a galeriilor din Banská Bystrica și Bratislava. Iar această coparticipare, din punct de vedere financiar, face ca sumele cheltuite să fie mult mai mici, pentru celor două galerii. Deci, produsul final ar fi gata la deschiderea expoziției de la Banská Bystrica, pe 2 iulie. Ar trebui să apară această monografie, ar

trebui să fie pregătit afișul și, în cursul verii, ar trebui să se desfășoare expoziția. În această monografie este scris că expoziția este pregătită de Galeria de stat din Banská Bystrica și de Galeria Națională din Bratislava, dar expoziția se va desfășura și în alte localități, menționându-se că au participat și galeriile de la Nitra și de la Košice, din punct de vedere financiar. Aici este un caz special, pentru că publicația va apărea și cu sprijinul unei galerii particulare, ținând cont că Gažovič nu are o astfel de monografie editată încă, deși el este, deja, prezent pe piața artei plastice din Slovacia, și este în interesul galeriei private care, din punct de vedere comercial îl reprezintă, ca această publicație să apară. Astfel, expoziția se „acoperă” financiar și se vor căuta și alte resurse financiare din surse independente. Această galerie privată se va adresa colecționarilor de artă și colecționarilor artei lui Gažovič, respectiv, instituțiilor și particularilor care sînt în posesia unor opere ale lui Gažovič, pentru că, și din punctul lor de vedere, nu va fi numai o problemă de *public relations*; trebuie ținut cont și de faptul că, prin aceasta, galeria privată va crește prețul lucrărilor al căror proprietar este. Cartea va apărea într-un tiraj nu foarte mare, dar i se va face mediatizarea convenită. Este, aici, o întrepătrundere a sferei de stat și a sferei particulare în cadrul acestui proiect cultural.

Dacă ați fi întrebat cum am modificat Galeria de la Banská Bystrica de cînd lucrez eu acolo, îmi permit să spun că nu numai prin menținerea activității galeriei și a achiziționării de lucrări, dar și prin căutarea de noi modalități de finanțare a galeriei. Din păcate, în Slovacia nu este elaborată, încă, legea sponsorizării. Normele juridice dau posibilitatea firmelor particulare să investească 2% din profitul brut al firmei și își pot scădea din profit, în vederea impozitării, doar acest 2% – ceea ce

este un nonsens, pentru că ar fi trebuit să poată scădea din venituri, nu din profitul brut. Deci, dacă cineva a cîștigat un milion de coroane, poate să dea, pentru cultură, doar maximum 20.000 de coroane, și atunci impozitarea i se face pentru un profit brut de 980.000 coroane. Aceasta este sponsorizarea în Slovacia. Sponsorizarea este cu totul altceva decît reclama. Majoritatea galeriilor au în statutul lor, ca activitate secundară, și activitatea de publicitate; firmele, prin intermediul reclamei, pot ajuta cultura și banii care-i dau în cultură pot să fie transferați pentru investiții. Dar legile sînt construite în așa fel că noi trebuie să dăm către bugetul de stat 40% din veniturile realizate de pe urma reclamelor.

Pînă la urmă, este o situație foarte încurcată și încercăm să realizăm un proiect care ar rezolva și această problemă. Trebuie să se rezolve alte probleme cu mult mai importante, ceea ce am spus, deja, adică, găsirea sponsorilor, pentru că obținerea banilor prin intermediul reclamei este o problemă foarte complicată; acest lucru necesită, din partea directorului unei instituții, cunoștințe de publicitate, contacte cu mijloacele de informare în masă, contacte cu marketingul firmelor, pentru că, într-adevăr, este foarte greu să convingi un tehnocrat că investiția, fie și prin reclamă, pentru o expoziție, sau, în general, în cultură, este ceva avantajos pentru ea. Răspunsul clasic este că publicul – țintă al reclamei este foarte restrîns și doar un proiect foarte larg mediatizat are posibilitatea să obțină și un sprijin financiar. Trebuie să fim conștienți și de faptul că, în anumite poziții de conducere ale unor instituții de cultură din Slovacia sînt specialiști în domeniul respectiv și nu manageri, adică, dacă ar dori să obțină niște bani, ar trebui să știe și cum să facă acest lucru – dar nimeni nu i-a învățat așa ceva. Că eu încerc așa ceva, poate că este o excepție; poate că și vîrsta mea

este un avantaj, ca și faptul că nu lucrez conform unor stereotipuri care m-ar frâna. Nu se poate cere de la un istoric de 50 de ani sau de la un muzeolog sau critic de artă sau arheolog să se plimbe de la un șef al unei agenții de marketing la altul și să încerce să-i convingă că este avantajos să investească 20.000 de dolari în proiectul lui. Trebuie să știi piața reclamei, piața de marketing și piața de artă, în Slovacia. Trebuie să cunoști legislația și trebuie să fii membru al unei grupări care îți face *lobby*.

V. Ș. N. : M-ar interesa să știu dacă această galerie are niște criterii foarte clar formulate în ceea ce privește politica de achiziții.

B. R.: Bineînțeles, fiecare galerie are. Și galeria noastră are o comisie de achiziționare care este compusă din specialiști; o numește directorul galeriei, iar această politică reiese din orientarea galeriei, din tradiția ..

V. Ș. N. : Un moment: specialiștii sînt salariați ai Galeriei?

B. R.: Sînt externi. Pot să fie și din interiorul Galeriei dar majoritatea sînt din afara Galeriei. Departamentul artistic este cel care propune acestei comisii cam ce ar vrea să achiziționeze în completarea colecției. Fiecare propunere trebuie să fie însoțită de o justificare scrisă, din care să rezulte cum s-ar încadra în întreaga colecție respectiva lucrare, care se dorește a fi achiziționată, bineînțeles, ținînd cont și de calitățile operei, dar și de acele lacune care există în cadrul colecției respective și, în special, al colecției de grafică. Dacă o galerie are o colecție de artă figurativă, de exemplu, pictură figurativă, și există posibilitatea să se completeze această colecție, are prioritate achiziționarea acelei lucrări, față de o lucrare care, în acea colecție, ar apărea solitar. Trebuie să se țină cont și de generația cea mai tînără; am început să facem o bază de date despre

cea mai tînără generație de plasticieni, pentru a putea face, ulterior, studii asupra acestei creații a tinerilor artiști, pentru a nu se pierde din creația unui artist care, peste cîteva decenii, poate deveni un artist celebru, să nu se uite de opera lui de la începuturi, ca ea să **nu se piardă, să se știe unde este.**

V. Ș. N. : Există vreo concurență din partea galeriilor private de artă contemporană?

B. R.: Ținînd cont de dimensiunile pieței de artă din Slovacia, aceasta nu este, încă, atît de mare. Este un caz rar ca o galerie particulară să investească atît de mult în pregătirea unei galerii; pînă într-o oarecare măsură există o concurență, a unor comisarii independenți, care obțin mijloace financiare extrabugetare, din diferite fundații, fonduri, instituții culturale și așa mai departe. Există concurența caselor de licitație, care sînt capabile, pentru un particular care dorește să vîndă o operă importantă, să ofere mai multe mijloace financiare decît o galerie de stat. Deci, cineva care vrea să vîndă prin licitație poate obține mai mult decît îi oferă o galerie de stat. De regulă, aici este vorba de creațiile artiștilor plastici care nu mai sînt în viață, pentru că autorii care sînt în viață dau operele lor în galerii, nu la prețul pieței, ci majoritatea se mulțumesc cu prețul care le este oferit de comisia de achiziționare. Din punctul de vedere al *curriculum vitae* al respectivului artist este mai avantajos să aibă creația sa în colecția unei galerii, decît într-o colecție particulară. E o diferență dacă creațiile lui sînt în galeriile cunoscute, decît într-o colecție particulară, în spatele ușii.

V. Ș. N. : M-ar interesa să știu dacă există o politică a Galeriei de stat din Banská Bystrica cu privire la, să spunem – ca să fac o formulare mai puțin ortodoxă –, la aducerea mai

aproape a artei contemporane de public, să spunem, la facilitarea înțelegerii artei contemporane de către public.

B. R.: Pentru orice expoziție care se organizează la noi, se dă un anunț în presă; este într-un limbaj accesibil oricui. Într-un al doilea moment, dacă expoziția este cu catalog, fie că este editat de Galeria de stat, fie că expoziția vine deja cu catalogul, acesta este la dispoziția publicului nu numai pentru vânzare, dar și pentru documentare, la fața locului, și dacă este vorba de un proiect mai larg, de regulă prezentăm și textul cu care expoziția a fost vernisată; acesta este așezat fie la începutul expoziției, fie la începutul fiecărei grupări din cadrul expoziției. Ținem cont de o mediatizare foarte solidă a oricărei acțiuni pe care o organizăm la noi, avem parteneri cu care colaborăm prin contract și asigurăm, de fiecare dată, ca și la televiziune și la radio să participe fie autorul expoziției, cu un dialog cu un redactor, fie comisarul expoziției, fie chiar directorul galeriei care în dimineața vernisajului expoziției se adresează publicului. Dar noi ne adresăm și principalilor critici de artă, îi invităm la expoziții, le trimitem cataloage și încercăm să-i convingem să mai scrie câte ceva și ei, fie în presa de specialitate, fie în cotidiane. Într-adevăr, aici atingeți o problemă foarte sensibilă: nu este suficient numai să prezinți această expoziție, pentru că una este să faci campanie de mediatizare a expoziției respective și alta este să scrii despre ce este și ce se vrea cu această expoziție. Bineînțeles că aceasta este pe planul al doilea deja, pentru că, dacă proiectele galeriei se mediatizează atât de puternic, se caută mult mai ușor sponsorii și partenerii pentru reclamă.

Din punctul acesta de vedere poate noi avem o situație mult mai bună decât celelalte galerii și aceasta și datorită prestigiului pe care îl avem, și

acestei poziții pe care o are Galeria, atât în regiune cât și în întreaga Slovacie; și, pe de altă parte, fratele meu este directorul general al radiodifuziunii slovace, tatăl meu este redactor – șef al unuia dintre cele mai răspândite cotidiane din Slovacia, directorul televiziunii este un prieten de familie, și așa mai departe

V. Ș. N.: Deci, relațiile personale sînt foarte importante...

B. R.: Ca peste tot. Pe de altă parte pot să spun că foarte mulți colegi ai mei și prieteni ai mei lucrează în agenții de reclamă sau în domeniul de *public relations*. Deci, avantajul meu constă în aceste contacte și în faptul că, de bine, de rău, cunosc cum funcționează piața de reclamă din Slovacia; totul este adaptat la aceasta, deci, eu știu cum să pregătesc un proiect care să capteze atât publicul, cât și potențiali sponsori. Bineînțeles că aceste proiecte trebuie să pornească de la ceva care are și sprijinul statului. Bugetul dedicat finanțării Galeriei, nu este suficient, dar, pe de altă parte, ajunge cât să putem trăi, încă, este suficient de mare ca să putem trăi și să pornim și proiecte.

V. Ș. N.: Lista numărului de vizitatori nu presupune întotdeauna și înțelegerea artei de către public, iar o galerie, un muzeu, în ultimă instanță, are, ca una dintre funcțiile sale esențiale, și pe aceea educativă.

B. R.: Noi avem un departament format din doi oameni, avem departamentul de educare și propagandă, iar cei care lucrează în acest domeniu au ca sarcină să colaboreze cu școlile de diferite niveluri și de diferite orientări, cu diferite centre, cu Societatea prietenilor Galeriei, și pregătesc lectorate accesibile la diferite niveluri pentru acest public. Actualmente, acest departament are ca sarcină să

pregătească o expoziție de educare și lărgire a orizontului, unde se explică o oarecare problemă în domeniul artei respective. Anul acesta, pregătim expoziția unui pictor important slovac, în colaborare cu un important pictor din Austria: Rudolf Fila și Arnold Reiner. Acesta este omagiul nostru pentru Franz Xavier Messerschmidt, sculptor baroc, iar operele lor vor fi o reacție la mesajul operei lui Messerschmidt. Va fi organizată, la etajul I al galeriei noastre, iar la parter, concomitent, va fi organizată expoziția care a fost pregătită de acest departament, și care se numește *Interpretarea în arta plastică*. Deci, Fila și Reiner vor interpreta pe Messerschmidt, dar, mai întâi, vizitatorul va trece prin această expoziție, care va arăta diferențele conexiuni și reacții asupra artei.

V. Ș. N. : Și ultima întrebare: în perioada interbelică existau o serie de colecționari români care își permiteau să se ducă la Paris și să vină de acolo

cu opere de artă contemporană. Astăzi, acest lucru, practic, nu mai este posibil, din cauza nivelului de trai. Îmi închipui că în Slovacia, deși nivelul de trai este mai ridicat, diferența nu este foarte mare. Totuși, m-ar interesa să știu dacă există un interes al Galeriei din Banská Bystrica pentru achiziționarea artei contemporane din străinătate, dacă, de exemplu un artist român ar avea vreo șansă pentru ca lucrările sale să fie achiziționate de Galerie.

B. R.: Obținerea unor creații ale artiștilor din străinătate, pentru colecțiile noastre, se face, mai ales, în cazul lucrărilor de grafică, în primul rând, datorită accesibilității prețului, și aceasta, în timpul desfășurării Bienalei Internaționale de Gravură în Lemn. Piața, în Slovacia, nu este încă atât de mare, ca o galerie să își permită achiziționarea de lucrări, direct, din străinătate.

V. Ș. N. : Vă mulțumesc!

ABSTRACT

At the beginning of 1999, an exhibition of Slovak contemporary graphic art was organised in Bucharest, under the care of the Banská Bystrica State Gallery.

During those days, the general director of the gallery, Mr. Branislav Rezník was interviewed by Virgil

Ștefan Nițulescu, with the invaluable help of Mr. Ștefan Unatinsky, as translator. Mr. Rezník gave many details about the way state art galleries are working in Slovakia and about the challenges of the institutional reform in the Slovak museums.